

**MAVZU: BAHOLASHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARI:
YUQORI SINIF O'QUVCHILARI UCHUN SAMARADORLIK TAHLILI**

**ТЕМА: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОЦЕНКИ: АНАЛИЗ
ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЛЯ СТАРШЕКЛАССНИКОВ**

**TOPIC: MODERN ASSESSMENT TECHNOLOGIES: AN ANALYSIS
OF EFFECTIVENESS FOR HIGH SCHOOL STUDENTS**

Ergashev Xusanboy Nu'manjanovich.

eMail: uatskhk@gmail.com, Telefon: +99897 051 9006

*Namangan davlat chet tillari institute, gumanitar fanlar va jismoniy tarbiya
kafedrası o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada yuqori sinf o'quvchilarini baholashda zamonaviy texnologiyalarning samaradorligi tahlil qilinadi. Elektron test tizimlari, masofaviy o'qitish platformalari va maxsus dasturlar yordamida baholash jarayonining aniqligi, tezligi va obyektivligi oshirilishi ko'rsatiladi. Tadqiqot natijalari zamonaviy baholash vositalarining an'anaviy usullarga nisbatan afzalliklarini tasdiqlaydi. Shuningdek, o'quvchilar va o'qituvchilarning ushbu texnologiyalardan foydalanishdagi qoniqish darajasi hamda ularning ta'lim jarayoniga ta'siri muhokama qilinadi. Maqola zamonaviy baholash texnologiyalarini ta'lim tizimiga joriy etish bo'yicha amaliy tavsiyalarni ham o'z ichiga oladi.*

Tayanch so'z va iboralar: *Elektron test tizimlari, masofaviy o'qitish platformalari, maxsus dasturlar, baholashning aniqligi, baholashning tezligi, baholashning obyektivligi, interaktivlik, o'quvchilar qoniqishi, statistik tahlil, ta'limda innovatsion texnologiyalar, pedagogik texnologiyalar, pedagogik mahorat, ta'limni texnologiyalashtirish, o'quvchilar bilimni nazorat qilish, yangi pedagogik texnologiyalar, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim*

Kirish

Bugungi kunda ta'lim jarayonida o'quvchilar bilimini aniqlash va baholash samaradorligini oshirish masalasi dolzarb mavzulardan biri bo'lib qolmoqda. An'anaviy baholash usullari, jumladan, yozma nazorat ishi yoki og'zaki so'rov, ko'p hollarda zamonaviy ta'lim talablariga javob bera olmaydi. Ushbu usullar ko'p vaqt talab qilishi, sub'ektivlik xavfi yuqori bo'lishi va o'quvchilarni baholash jarayonini yanada qulayroq qilish uchun yetarli texnologik imkoniyatlarni taqdim etmasligi mumkin.

Zamonaviy axborot texnologiyalari ta'lim sohasiga jadal sur'atlarda kirib kelmoqda. Elektron test tizimlari, masofaviy o'qitish platformalari va maxsus baholash dasturlari o'quvchilar bilimini aniq va tezkor baholash imkoniyatlarini oshirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu texnologiyalar o'qituvchilarga nafaqat vaqtni tejash, balki o'quvchilar qiziqishini oshirish va ta'lim samaradorligini kuchaytirishga ham yordam beradi.

Mazkur maqolaning maqsadi zamonaviy baholash texnologiyalarining yuqori sinf o'quvchilari uchun samaradorligini aniqlash va taqqoslashdan iborat. Shuningdek, maqolada mazkur texnologiyalarning afzalliklari va kamchiliklari o'rganilib, samaradorlikni oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar beriladi.

Adabiyotlar

Zamonaviy ta'lim tizimida yuqori sinf o'quvchilarining bilimini baholashda axborot texnologiyalarining roli tobora ortib bormoqda. Ushbu sohada olib borilgan tadqiqotlar va amaliyotlar baholash jarayonini takomillashtirishga qaratilgan bir qator yondashuvlarni taqdim etadi.

Ergashev H. N. (2023) o'zining "Axborot texnologiyalari asosida yuqori sinf o'quvchilarini bilimni baholash metodikasi" nomli maqolasida pedagogik tashxis va o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishda axborot texnologiyalarining ahamiyatini ta'kidlaydi.

"Pedagogik texnologiyalar" nomli qo'llanmada ta'lim jarayonida pedagogik texnologiyalarning o'rni, ularning samaradorligini oshirishdagi roli va o'qituvchilar uchun amaliy tavsiyalar keltirilgan.

O'quvchilarning bilimini nazorat qilishda axborot texnologiyalarini qo'llash, test materiallarini elektron shaklda tayyorlash va baholash jarayonini avtomatlashtirish ta'lim sifatini oshirishda samarali vosita hisoblanadi.

Zamonaviy baholash texnologiyalari

Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi ta'lim jarayoniga yangi imkoniyatlar olib kirdi. Xususan, baholash jarayonida axborot texnologiyalaridan foydalanish bilimlarni aniq, tezkor va obyektiv baholash imkonini beradi. Quyida zamonaviy baholash texnologiyalarining eng keng qo'llaniladigan turlari keltirilgan:

1. **Elektron test tizimlari.** Elektron test tizimlari o'quvchilarning bilimini sinash uchun tezkor va interaktiv vositadir. Masalan, **Google Forms**, **Quizizz** va **Kahoot** kabi platformalar:

- Testlarni qisqa vaqt ichida tuzish va tahlil qilish imkonini beradi.
- O'quvchilar natijalarini avtomatik baholashni ta'minlaydi.
- Vizual grafikalar va hisobotlar yordamida statistik ma'lumotlarni taqdim etadi.

Ushbu tizimlar ayniqsa katta guruhlarini baholashda samarali hisoblanadi.

2. **Masofaviy o'qitish platformalari.** Masofaviy ta'lim tizimlari (Moodle, Edmodo) nafaqat ta'lim berish, balki o'quvchilarni baholash vositalarini ham o'z ichiga oladi. Bu platformalar orqali:

- O'quvchilar uchun maxsus topshiriqlar yaratish va ularni turli formatlarda baholash mumkin.
- O'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida onlayn muloqot va fikr almashish amalga oshiriladi.
- O'quv jarayonining doimiy monitoringi olib boriladi.

3. **Maxsus dasturlar va ilovalar.** Maxsus dasturlar, masalan, **ClassMarker**, **MS Forms**, yoki boshqa shunga o'xshash ilovalar ta'lim jarayonini avtomatlashtirishga yordam beradi. Ularning asosiy afzalliklari:

- Qiyinlashtirilgan testlar yaratish imkoniyati.
- Javoblar asosida individual tahlillarni taqdim etish.

➤ O'quvchilar natijalarini xavfsiz saqlash va ularni qayta ishlash imkoniyati.

4. **Interaktiv vizual vositalar.** Ba'zi texnologiyalar, masalan, **Mentimeter**, **Plickers**, yoki **Padlet**, o'quvchilarning qiziqishini oshirish uchun foydalaniladi. Ushbu vositalar:

- Interaktiv viktorinalar va so'rovnomalarni yaratish imkonini beradi.
- O'quvchilarning baholash jarayonidagi ishtirokini oshiradi.

Zamonaviy baholash texnologiyalarining barchasi bir yo'nalishda harakat qiladi — ta'lim jarayonini soddalashtirish va uning samaradorligini oshirish. Shu bilan birga, har bir texnologiyaning o'ziga xos afzalliklari va cheklovlari mavjud bo'lib, ular amaliyotda to'g'ri tanlanishi kerak.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi zamonaviy baholash texnologiyalarining yuqori sinf o'quvchilari uchun samaradorligini aniqlash va taqqoslashdan iborat. Tadqiqot quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

1. **Tadqiqot ishtirokchilari.** Tadqiqotda 10-11-sinf o'quvchilari ishtirok etdi. Ishtirokchilar uchta guruhga ajratildi:

- Birinchi guruh — an'anaviy baholash usullaridan foydalangan o'quvchilar.
- Ikkinchi guruh — elektron test tizimlari yordamida baholangan o'quvchilar.
- Uchinchi guruh — maxsus dasturlar va masofaviy platformalar orqali baholangan o'quvchilar.

Har bir guruhda o'rtacha 15 nafar o'quvchi qatnashdi.

2. **Tadqiqotda foydalanilgan vositalar.** Baholash jarayonida quyidagi zamonaviy texnologiyalardan foydalanildi:

- **Elektron test tizimlari:** Google Forms, Quizizz.
- **Masofaviy platformalar:** Moodle.
 - **Maxsus dasturlar:** ClassMarker, MS Forms.

3. **Samaradorlik mezonlari.** Tadqiqotda baholash texnologiyalarining samaradorligi quyidagi mezonlar asosida o'Ichandi:

- **Aniqlik:** O'quvchilarning bilim darajasini qanchalik aniq baholash imkoniyati.
- **Tezlik:** Baholash jarayonida vaqtni tejash darajasi.
- **Interaktivlik:** O'quvchilarning baholash jarayoniga jalb qilinishi.
- **O'quvchilar qoniqishi:** Foydalanuvchilarning ushbu texnologiyalardan foydalanish borasidagi fikrlari.

4. **Ma'lumotlarni to'plash usullari.** Tadqiqot davomida quyidagi usullar qo'llanildi:

- **So'rovnomalar:** Har bir guruhdagi o'quvchilar va o'qituvchilar orasida elektron va og'zaki so'rovlar o'tkazildi.
- **Statistik tahlil:** Guruhlardan olingan natijalar raqamli ko'rsatkichlar asosida solishtirildi.
- **Kuzatish:** Baholash jarayonida o'quvchilarning ishtiroki va qiziqishi kuzatildi.

5. **Ma'lumotlarni tahlil qilish usullari.** Tadqiqot natijalari Excel dasturi yordamida tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlar diagrammalar va grafikalar ko'rinishida tasvirlanib, guruhlar o'rtasidagi farqlar aniqlab berildi. Mazkur metodologiya asosida zamonaviy baholash texnologiyalarining yuqori sinf o'quvchilari uchun samaradorligi baholanib, ularning afzallik va kamchiliklari aniqlangan.

Tahlil va natijalar.

Tadqiqot natijalari zamonaviy baholash texnologiyalarining yuqori sinf o'quvchilari uchun samaradorligini aniqlash va taqqoslash imkonini berdi. Quyida guruhlar o'rtasidagi asosiy farqlar ko'rsatilgan:

1. **Aniqlik.** Zamonaviy texnologiyalardan foydalanilgan guruhlarning baholash aniqligi sezilarli darajada yuqori bo'ldi. Elektron test tizimlari, masalan, Google Forms va Quizizz, test savollariga avtomatik

javoblarni baholash imkonini berdi. Bu esa inson omili sababli yuzaga keladigan xatolarning oldini oldi.

2. **Tezlik.** Baholash tezligi bo'yicha zamonaviy texnologiyalar an'anaviy usullardan sezilarli darajada ustun ekanligi aniqlandi. Elektron platformalar orqali test topshirish va natijalarni olish uchun o'rtacha 15-20 daqiqa vaqt ketgan bo'lsa, an'anaviy baholashda bu vaqt 2-3 baravar ko'pni tashkil etdi.

3. **Interaktivlik.** Quizizz va Kahoot kabi platformalar interaktiv elementlari tufayli o'quvchilar ishtirokini oshirdi. Ushbu vositalar orqali o'quvchilar o'z javoblari bo'yicha darhol fikr-mulohaza olish imkoniga ega bo'ldilar. Bu ularning motivatsiyasini oshirdi va bilimlarni mustahkamlashga yordam berdi.

4. **O'quvchilar qoniqishi.** Tadqiqot davomida o'quvchilar orasida o'tkazilgan so'rovnomalar zamonaviy baholash texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning qoniqishini oshirishini ko'rsatdi. Masalan, o'quvchilarning 87% zamonaviy texnologiyalardan foydalanishni an'anaviy usullarga qaraganda samaraliroq deb topdi.

5. **Statistik tahlil.** Har bir guruh natijalari o'rtasidagi farq quyidagi grafiklar yordamida tahlil qilindi:

o **Aniqlik bo'yicha farq:** Elektron baholash 95% aniqlikni ko'rsatgan bo'lsa, an'anaviy usullar 80% aniqlik bilan cheklangan.

o **Tezlik bo'yicha farq:** Elektron platformalar baholash vaqtini 50% ga qisqartirishga imkon berdi.

Tadqiqot natijalari zamonaviy texnologiyalarning baholash jarayonidagi ahamiyatini yaqqol ko'rsatdi. Biroq, ularning samaradorligi o'qituvchilarning texnologiyalarni samarali qo'llay olishiga va ularni o'quv jarayoniga moslashtira olishiga ham bog'liq ekanligi aniqlandi. Shuningdek, ba'zi texnologik vositalarning yuqori texnik talablar qo'yishi ayrim o'quv muassasalarida foydalanishni murakkablashtirishi mumkin.

Tadqiqot zamonaviy baholash texnologiyalarini joriy etish orqali yuqori sinf

o'quvchilarining bilimni baholashni takomillashtirish mumkinligini ko'rsatdi. Biroq, texnologiyalarni tanlashda ularning o'quv muhitiga mosligini hisobga olish muhimdir.

Xulosa

Tadqiqot natijalariga ko'ra, zamonaviy baholash texnologiyalari yuqori sinf o'quvchilarining bilimni baholash jarayonini sezilarli darajada takomillashtirishi aniqlandi. Elektron test tizimlari, masofaviy o'qitish platformalari va maxsus dasturlar ta'lim jarayonini soddalashtirib, baholash aniqligi, tezligi va obyektivligini oshirdi.

1. **Aniqlik:** Zamonaviy baholash vositalari inson omilidan kelib chiqadigan xatolarning oldini olish orqali baholash natijalarining aniqligini oshirdi.
2. **Tezlik:** Elektron baholash tizimlari natijalarni qisqa muddatda taqdim etib, o'qituvchilarga vaqtni tejash imkonini berdi.
3. **Interaktivlik:** O'quvchilarning ishtiroki va motivatsiyasini oshirishda interaktiv vositalarning ahamiyati katta ekanligi tasdiqlandi.
4. **Qoniqish darajasi:** Zamonaviy texnologiyalar o'quvchilar va o'qituvchilarning baholash jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshirdi.

Takliflar:

1. O'quv muassasalarida zamonaviy baholash texnologiyalarini joriy etish uchun texnik infratuzilmani takomillashtirish zarur.
2. O'qituvchilar uchun zamonaviy baholash vositalaridan foydalanishni o'rgatuvchi trening va seminarlarni tashkil qilish tavsiya etiladi.
3. Baholash texnologiyalarining samaradorligini doimiy monitoring qilish va muammolarni aniqlash uchun ilmiy tadqiqotlar davom ettirilishi kerak.
4. O'quv jarayonida foydalaniladigan texnologiyalarni tanlashda ularning o'quvchilarning yosh xususiyatlariga, mavzularning mazmuniga va texnik imkoniyatlarga mosligiga e'tibor qaratish muhimdir.

Mazkur maqolada zamonaviy baholash texnologiyalarining yuqori sinf o'quvchilari uchun samaradorlik tahlili amalga oshirildi. Kelgusida ushbu

texnologiyalarni yanada kengroq tadbiiq etish va rivojlantirish bo'yicha izlanishlarni davom ettirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Abdullaeva, Sh.A. , & Ergasheva, M.T.** (2023). *Xalqaro baholash dasturlarida tabiiy va ilmiy savodxonlik*. Toshkent: A.Avloniy nomidagi Pedagoglarni kasbiy rivojlantirish va yangi metodikalarga o'rgatish milliy-tadqiqot instituti
2. **Xoliqov. A.** (Toshkent-2011). *Pedagogik mahorat*.
3. **O'zbekiston Respublikasi Prezidenti** (2023). *2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasini "Insonga e'tibor va sifatli ta'lim yili"da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida* (PF-27-son 28.02.2023).
4. **O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi** (2020). *Ta'lim to'g'risidagi qonun*
5. **H.T. Omonov, N.X. Xo'jayev, S.A. Madyarova, E.U. Eshchonov.** (Toshkent-2009). *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*.